

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

องค์การท่องเที่ยวโลกได้วิเคราะห์ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก และยังเป็นอุตสาหกรรมที่โตเร็วที่สุดในโลก ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกไปแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่าเกือบจะในทุกประเทศในโลกนี้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนกลายมาเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว และในหลายประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในระดับที่ 1-3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศนั้น ๆ องค์การท่องเที่ยวโลก หรือ WTO (World Tourism Organization) ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การประชาชาติที่ได้พยากรณ์ไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2553 จำนวนนักท่องเที่ยวในโลก จะเพิ่มสูงถึง 1 พันล้านคน และเพิ่มเป็น 1.6 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 (World Tourism Organization, 1995)

โดยองค์การท่องเที่ยวโลก พยากรณ์ว่า ภายในปี 2563 ประเทศไทยจะมีนักท่องเที่ยวมาก เป็นอันดับ 2 ในเอเชียแปซิฟิก มีจำนวน 37 ล้านคน โดยขณะนี้นักท่องเที่ยวประมาณ 8 ล้านคน

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่สูงมากประมาณ 13.5 ล้านคน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2549) และยังจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยมากที่สุดในขณะนี้ และการท่องเที่ยวก็ได้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างมาก จึงทำให้เกิดผลกระทบหลายอย่างตามมา ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น นักท่องเที่ยวไม่ช่วยกันระมัดระวังรักษาสิ่งแวดล้อม มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาดไม่เป็นที่ เป็นทาง เต็ดหรือทำลายพืชพรรณไม้ ขีดเขียนตามผนังถ้ำหรือโขดหินให้เกิดความสกปรก ทำลายปะการังใต้น้ำ โรงแรมปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ ดังนั้นมีความจำเป็นต้องมีการรักษาการอนุรักษ์ควบคู่กันไปกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาพรวม มิใช่มุ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขาดการรับผิดชอบ ขาดการเสียสละต่อส่วนรวม เป็นการละเมิดต่อ กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ(แผนพัฒนาเศรษฐกิจ) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมการนำทรัพยากรไป

ใช้ประโยชน์ในระดับที่ยั่งยืนเพื่อช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย รวมทั้งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อาศัยกระบวนการ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมโดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพ ของการพัฒนาและการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิผลมีความโปร่งใสสุจริต

ภาคใต้เป็นอีกภาคหนึ่งที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่คุณภาพ เช่น ภูเขา ทะเล ถ้ำ ฯลฯ เป็นต้น ทั้งทะเลฝั่งตะวันออกและทะเลฝั่งตะวันตกล้วนแล้วแต่มีความสวยงามทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป ทะเลฝั่งตะวันออกติดกับอ่าวไทยมีความสวยงามไม่น้อยกว่าฝั่งตะวันตกซึ่งติดกับทะเลอันดามัน และจังหวัดที่มีความน่าสนใจอีกจังหวัดก็คือ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยว นอกจากนี้จะมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม เช่น เขาหลวง หรือชุมชนพัฒนาตัวอย่างที่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีพืชผลทางการเกษตรและแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา ข้าว มะพร้าว ไม้ผล และปาล์มน้ำมัน การประมงและการปศุสัตว์ โคนมและโคนเนื้อ ตลอดจนอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร จึงอาจสรุปได้ว่าจังหวัดนครมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอย่างยิ่ง

อำเภอสิชลเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ คือ เขาพลายดำ อ่าวท้องยาง หาดหินงาม วังโลมา สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด ได้มีการสร้างแผนยุทธศาสตร์ของอำเภอขึ้น เพื่อพัฒนาอำเภอสิชลไปในภาพรวมที่มั่นคง และมีทิศทางแต่ยังคงขาดการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งจะเป็นการวางแผนยุทธศาสตร์ในภาพรวมเช่นเดียวกับแผนพัฒนาอำเภอ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเรื่องเรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวของ อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตลอดจนปัจจัยภายในและภายนอกทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของ อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญของการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยทำการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำผลงานวิจัยเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะทำการพัฒนาท่องเที่ยวแบบบูรณาการอันจะเป็นการยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ภาครัฐ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด อบต.
2. ภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการบริการ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวใน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บริการรถรับจ้าง เป็นต้น
3. ภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของอำเภอสิชลที่มีแหล่งท่องเที่ยว
4. นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 4 กลุ่มดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานราชการของรัฐบาลในอำเภอสิชล จำนวน 100 คน
2. บุคลากรภาคเอกชน เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการบริการ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวใน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คน
3. ภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 100 คน

4. นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว หาดหินงามหาดสีชล อ่าวห้องยาง เขาพลายดำ และอุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด จำนวน 100 คน

ขอบเขตของหัวข้อการวิจัย

ผู้วิจัยจะทำการวิจัยในหัวข้อต่อไปนี้

1. การตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. การกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการของการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอให้คำจำกัดความเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจมิใช่เพื่อรับจ้าง แต่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา กีฬาหรือเพื่อนันทนาการ เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนรวมถึงการประชุมสัมมนา และการเยี่ยมญาติพี่น้องและกระทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมเดิมที่ดำรงชีวิตอยู่เป็นประจำ
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน
3. การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานกลมกลืนของแผนพัฒนาประเทศ ที่นำเอาการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ การบูรณาการที่มีประสิทธิผลจะสำเร็จก็ต่อเมื่อองค์ประกอบแต่ละส่วนของระบบการจัดการดำเนินงานมีการดำเนินงานที่เชื่อมต่อกัน
4. การวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) หมายถึง เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคต โดยกำหนดสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการบรรลุ และกำหนดแนวทางในการบรรลุสภาพการณ์ที่กำหนดบนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้านอย่างเป็นระบบ ดังนั้น

จะต้องคำนึงถึงทั้งสภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดศักยภาพหรือขีดความสามารถ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมและจิตใจ

5. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเองการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน

6. นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ผู้เดินทางมายังพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆที่ไม่ใช่เป็นการไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือทำงานประจำหรือศึกษาอยู่ในพื้นที่นั้น ผู้เดินทางจะต้องพักค้างแรมอย่างน้อย 1 คืน วัตถุประสงค์ในการเดินทางอาจเพื่อใช้เวลาว่าง (การันทนาการ การพักผ่อนวันหยุด การรักษาสุขภาพ การศึกษา – เรียนรู้ การศาสนา และการกีฬา) ธุรกิจ เยี่ยมญาติ การปฏิบัติหน้าที่ และการประชุม เป็นต้น

7. การท่องเที่ยวธรรมชาติ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีลักษณะที่เด่น สวยงาม แปลกและมีคุณค่าในการที่จะเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือศึกษาหาความรู้ เช่น ป่าไม้ น้ำตก ภูเขา เกาะ ถ้ำ และชายทะเล เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาตินี้ยังรวมถึงสภาพทางธรรมชาติบางแห่งที่มนุษย์ได้ดัดแปลงตกแต่ง หรือเสริมสร้างให้สภาพเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น เขื่อน และอ่างเก็บน้ำ

8. การประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment -SEA) หมายถึง การประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งมีการกำหนดแผนปฏิบัติการไว้ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย (Policy) ระดับแผนงานหลัก (Strategy) ระดับกลุ่มโครงการ (Program) และ ระดับโครงการ (Project) โดยแผนงานทั้ง 4 ระดับจะมีความเกี่ยวพันกัน การประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ ของนโยบาย แผนงาน หรือโปรแกรม รวมทั้งข้อเสนอทางเลือก โดยจัดทำเป็นรายงานเสนอผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยทั่วไปแล้ว SEA จะเป็นเครื่องมือที่ดำเนินไปคู่ขนานกับกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในระดับของนโยบาย แผนงาน หรือโปรแกรมในการวิจัยครั้งนี้จะได้นำเสนอแผนยุทธศาสตร์อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้โมเดลของ SEA

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยในกรอบวิจัยต่อไปนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย